

Grundvatten

Carola Lindeberg

2023-03-10

Grundvatten

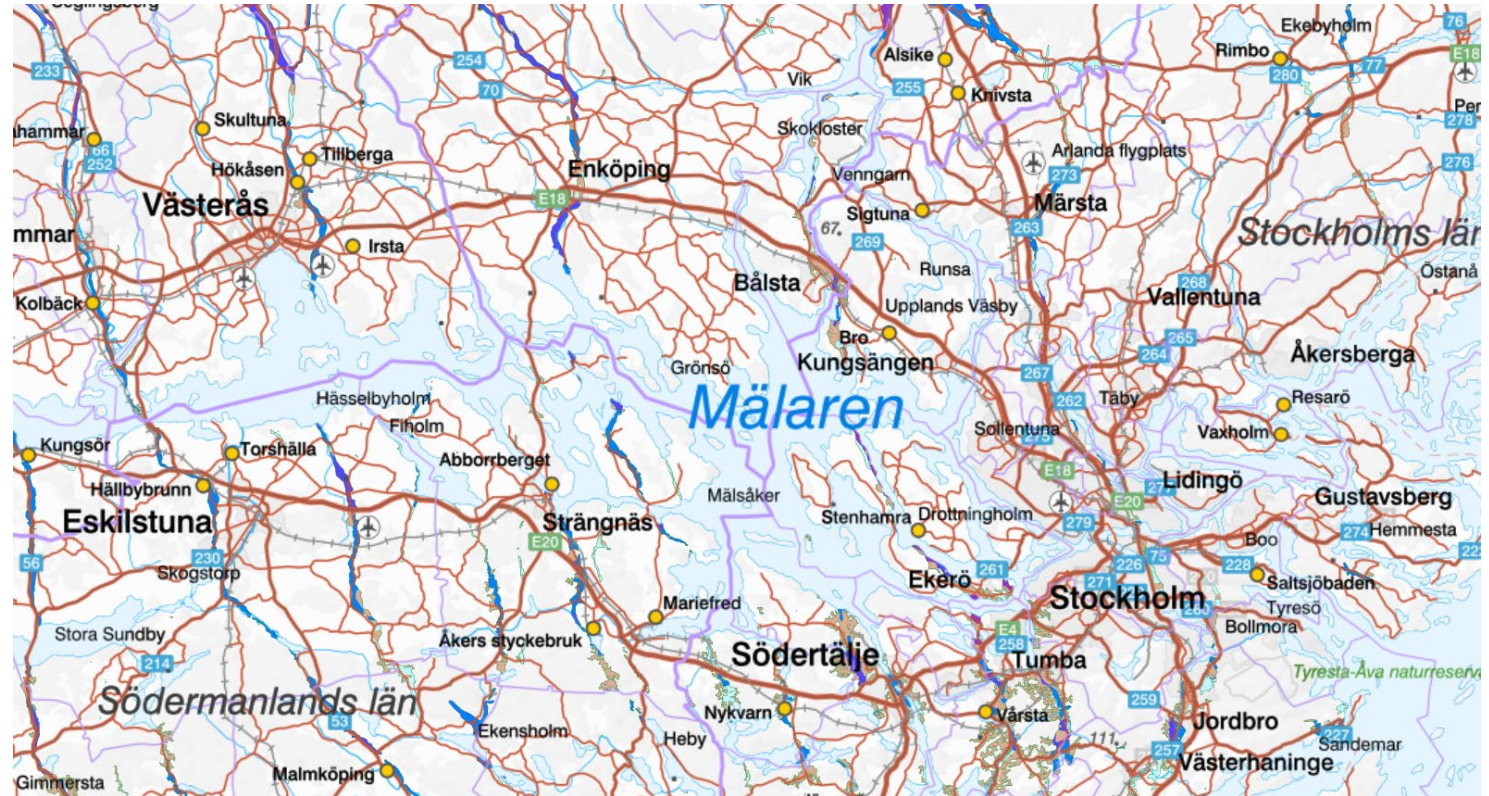
En del av vattnets kretslopp

Grundvattenmagasin

[SGUs Kartvisare](#)

Vattenförekomster

Grundvatten (3700)

- Sand och grus
- Urberg
- Sedimentär berggrund

Omfattas av vattenförvaltning och
miljökvalitetsnormer MKN

Allt annat vatten omfattas också av övrig
lagstiftning

www.viss.lansstyrelsen.se

grundvattenförekomster

Grundvatten är skyddsvärt

Miljöbalk/lagstiftning

Miljömål

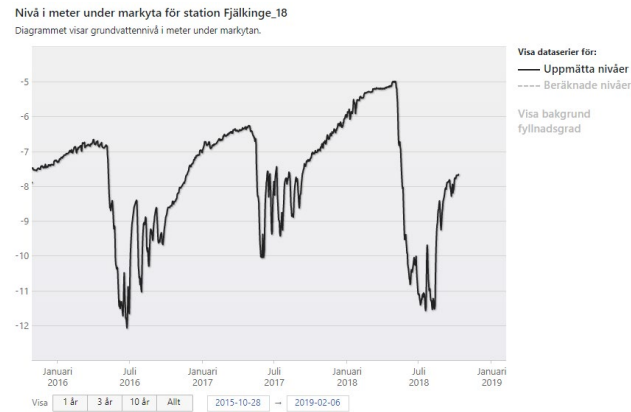
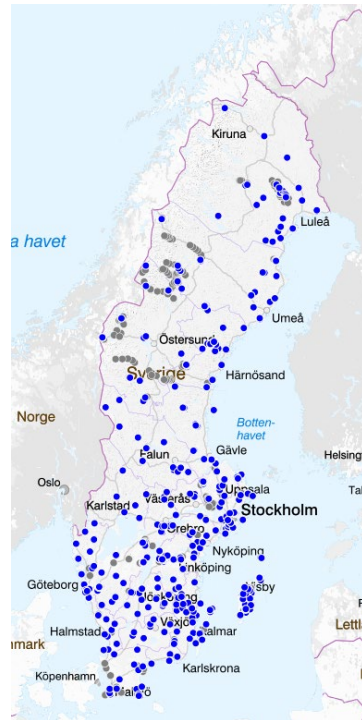
SGU ansvarig

Agenda 2030

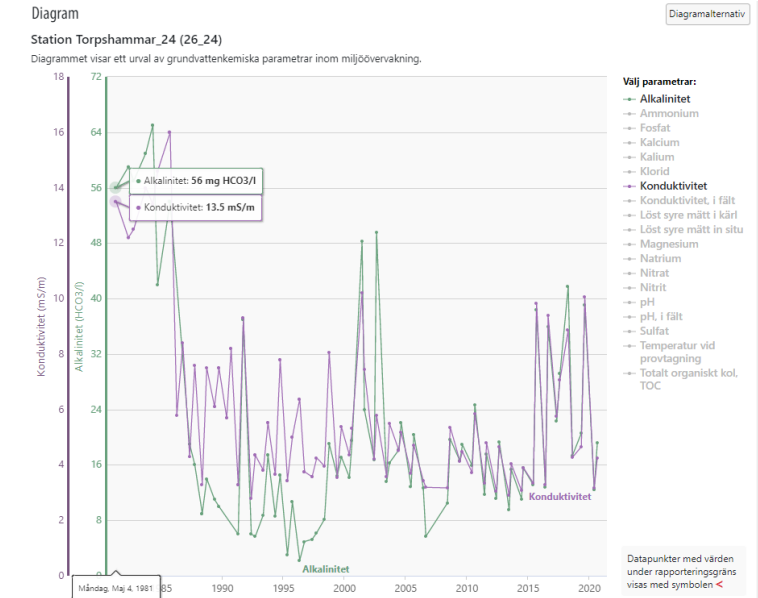
Grundvattendata

Kvantitet

<https://www.sgu.se/grundvatten/grundvattennivaer/matstationer/>

Kemisk data

Öppen data:
<https://www.sgu.se/grundvatten/grundvattennivaer/laddad-grundvattendata/>

<https://www.sgu.se/grundvatten/miljoovervakning-av-grundvatten/kartvisare-och-diagram-for-miljoovervakning-av-grundvattenkemi/>

Grundvattennivåer

Aktuella grundvattennivåer

Aktuella grundvattennivåer visas i två olika typer av kartor: Grundvattensituation, vilket är i förhållande till normalt för årstiden, och Fyllnadsgrad, vilket är i förhållande till normalt oavsett årstid. Du väljer själv vilken typ du vill se. Kartorna uppdateras varje tisdag klockan 12.

[Aktuella grundvattennivåer \(sgu.se\)](https://www.sgu.se/aktuella-grundvattennivauer)

Risk för vattenbrist

Information om risk för vattenbrist tas fram i samverkan mellan SGU och SMHI. Syftet med tjänsten är att ge en överblick hur tillgången på vatten är på en övergripande skala. Informationen uppdateras en gång i veckan. Kartor över grundvattennivåns avvikelse från de normala i små och stora magasin uppdateras veckovis.

[Risk för vattenbrist | SMHI](#)

Grundvatten nivåer och fyllnadsgrad

Grundvattennivåer i förhållande till de normala för årstiden, vecka 10

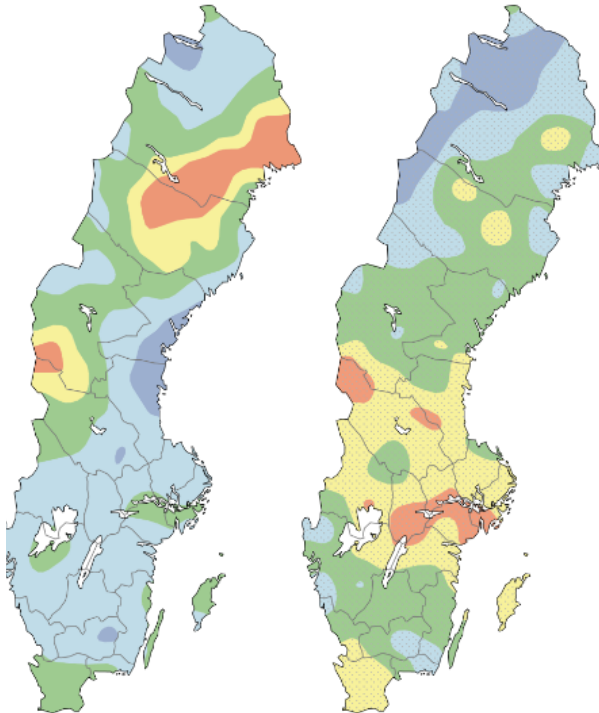
Kartorna uppdaterade 2023-03-07, kl 12:00

nivåer

Små magasin

Stora magasin

- Mycket över normal
- Över normal
- Normal
- Under normal
- Mycket under normal

Grundvattennivåer i förhållande till de normala oavsett årstid, vecka 10

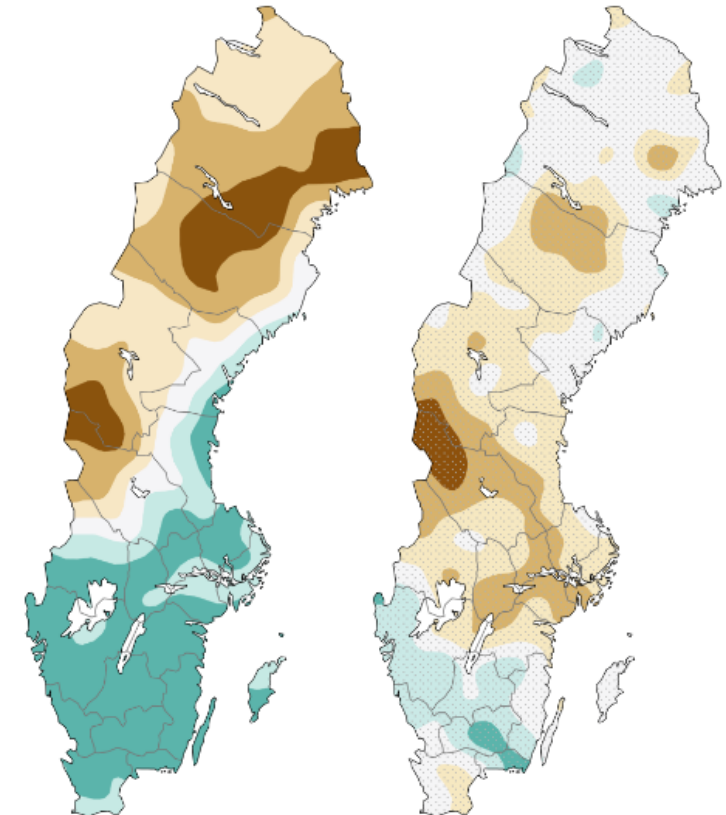
Kartorna uppdaterade 2023-03-07, kl 12:00

fyllnadsgrad

Små magasin

Stora magasin

- Extremt hög
- Mycket hög
- Hög
- Normal
- Låg
- Mycket låg
- Extremt låg

[Aktuella grundvattennivåer \(sgu.se\)](https://sgu.se)

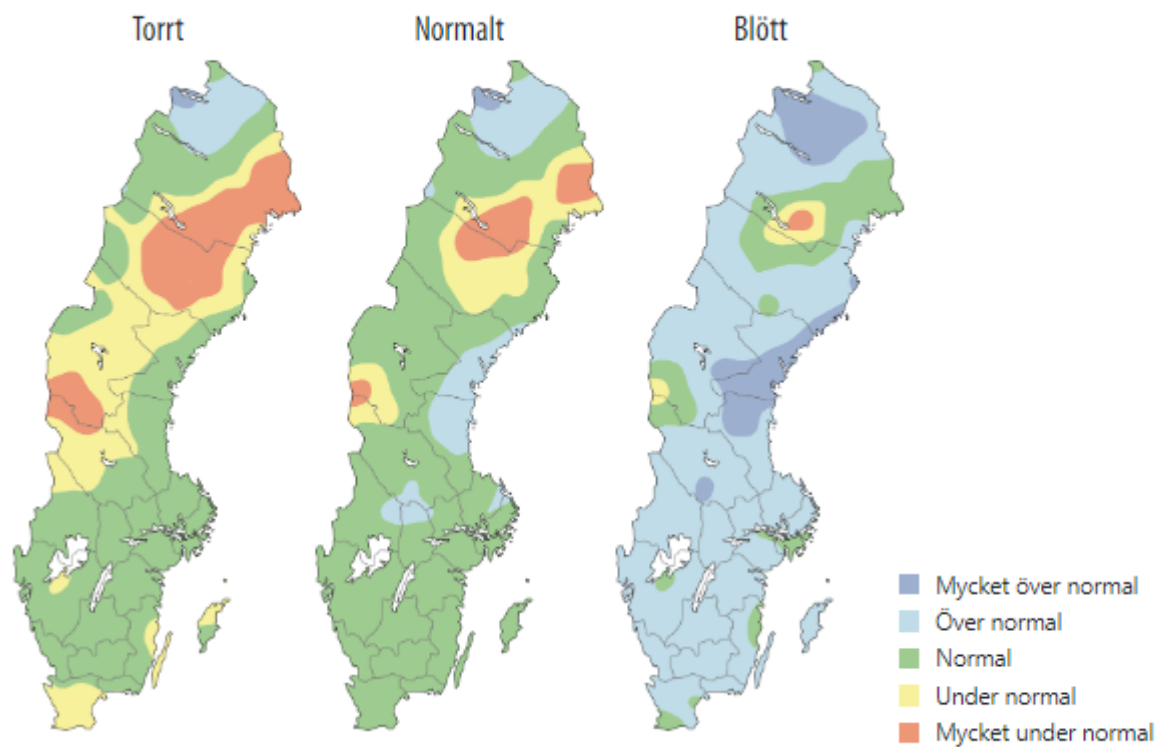
Prognoser

Framtida grundvattennivåer för olika väderutvecklingar

Välj antal dagar framåt i tiden:

☒ 30 dagar

☐ 60 dagar

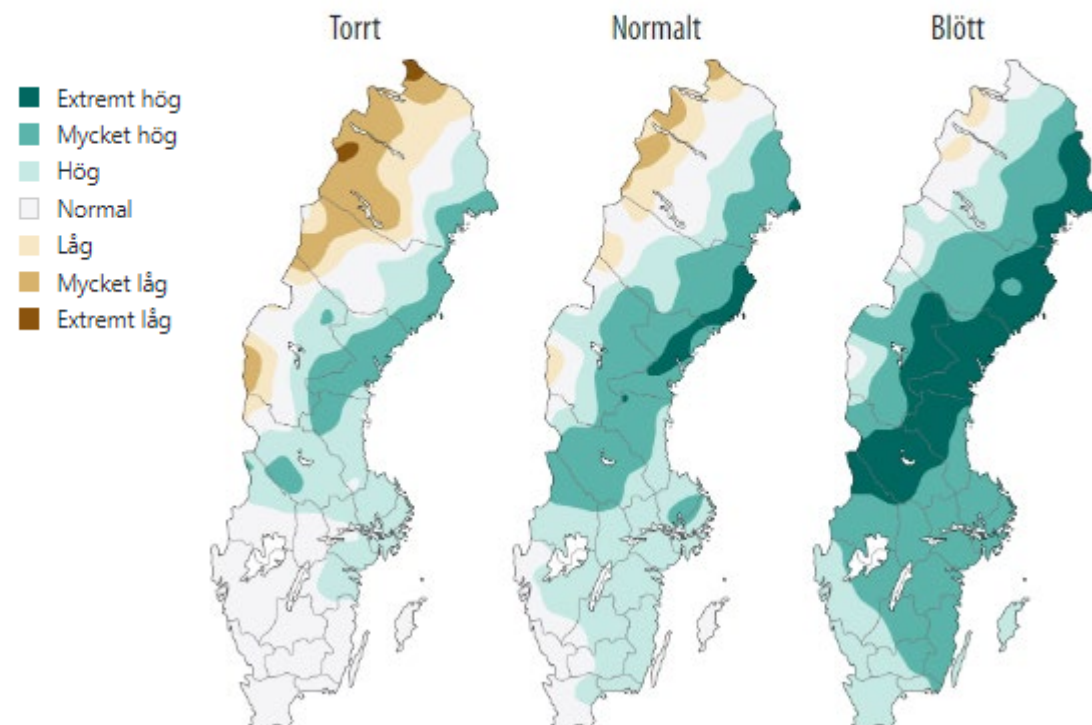

Framtida grundvattennivåer för olika väderutvecklingar

Välj antal dagar framåt i tiden:

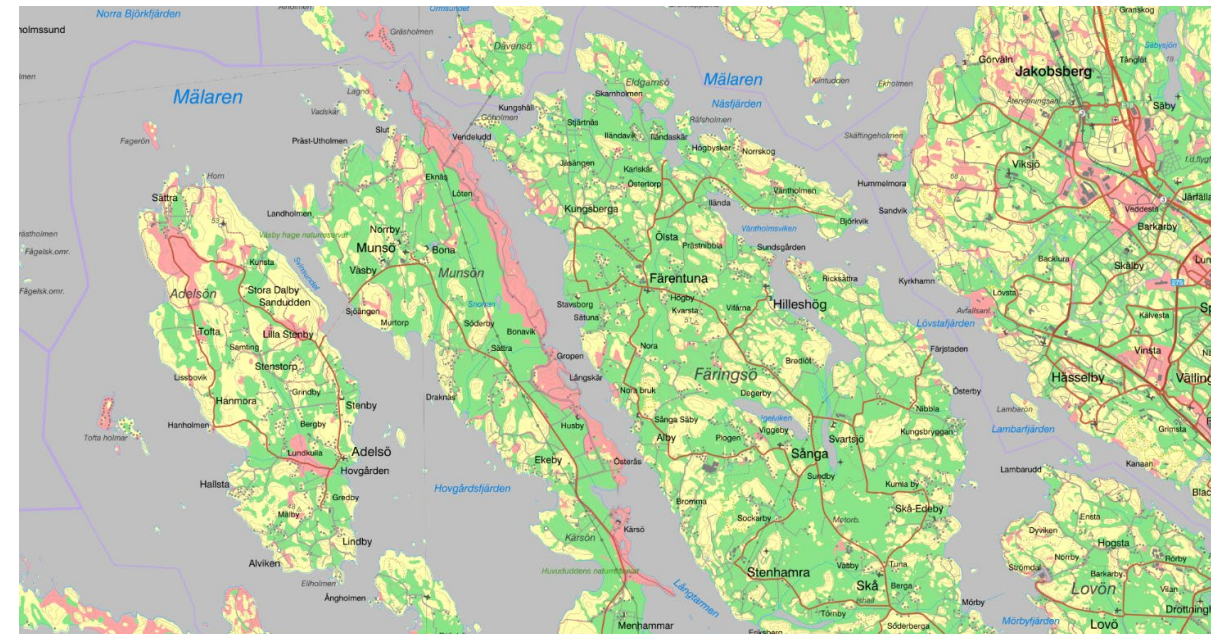
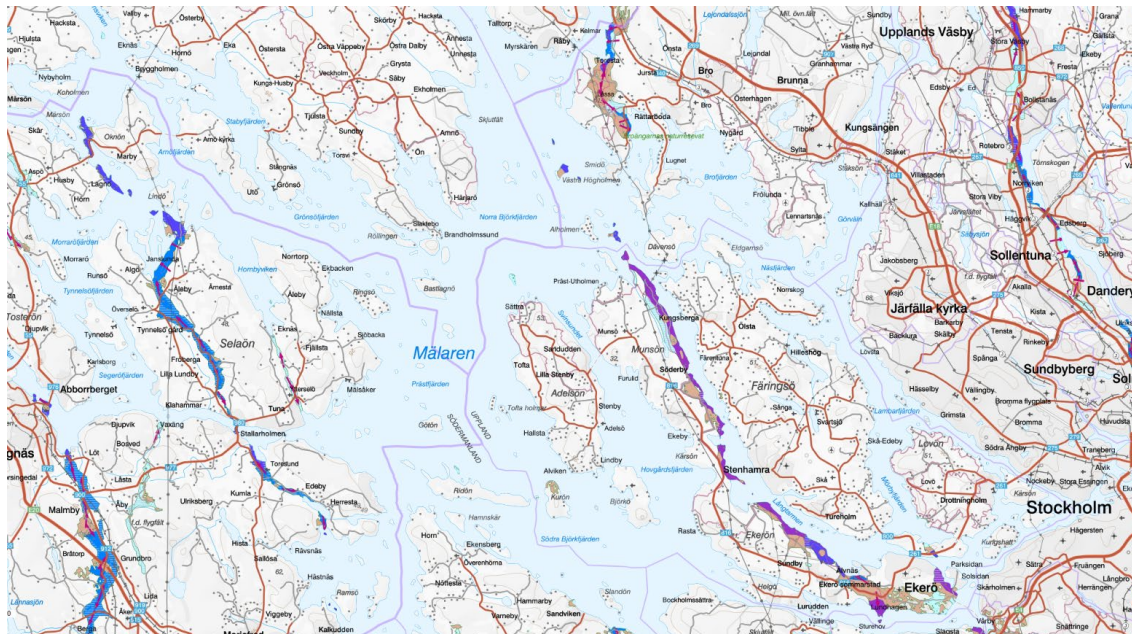
☐ 30 dagar

☒ 60 dagar

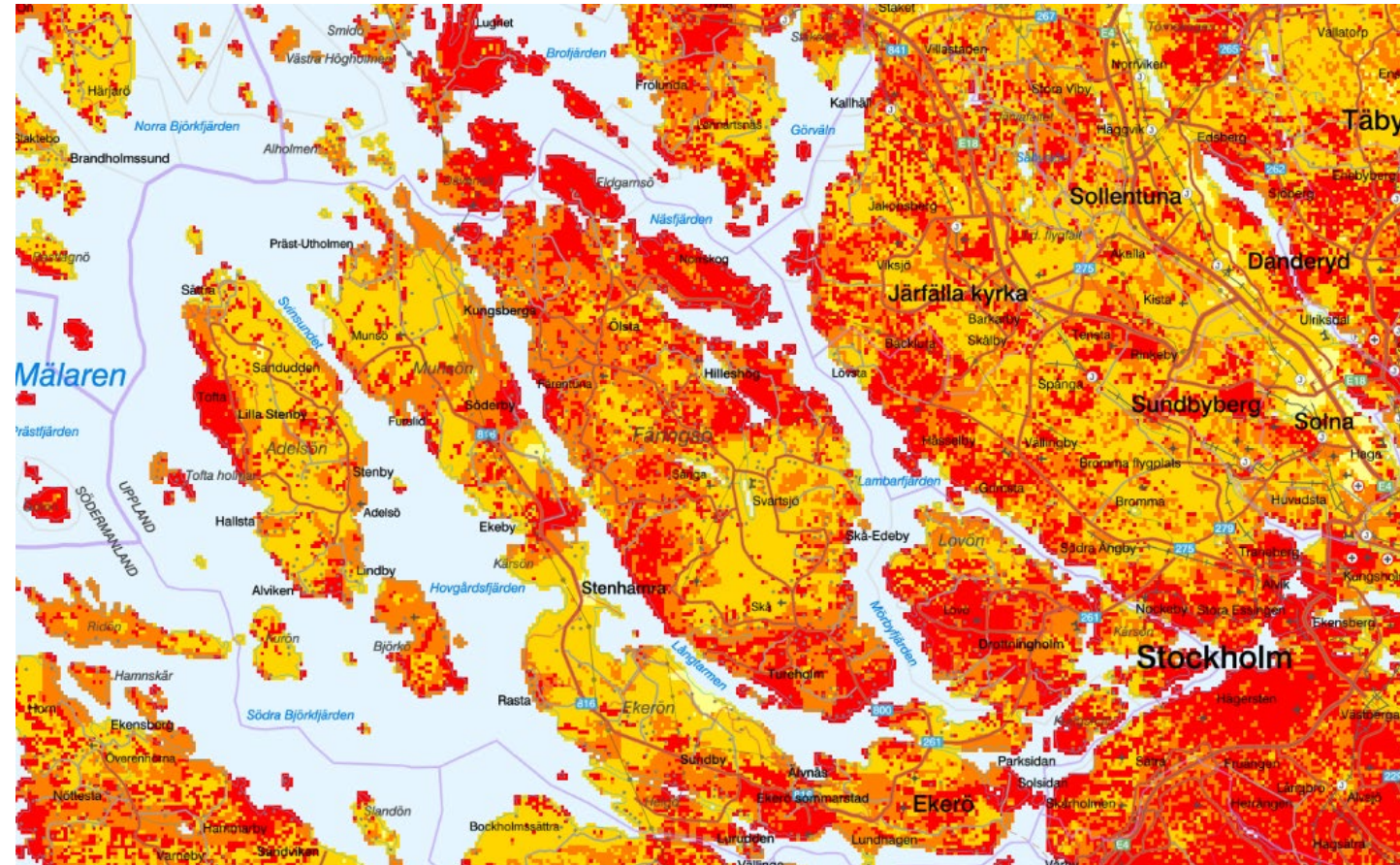
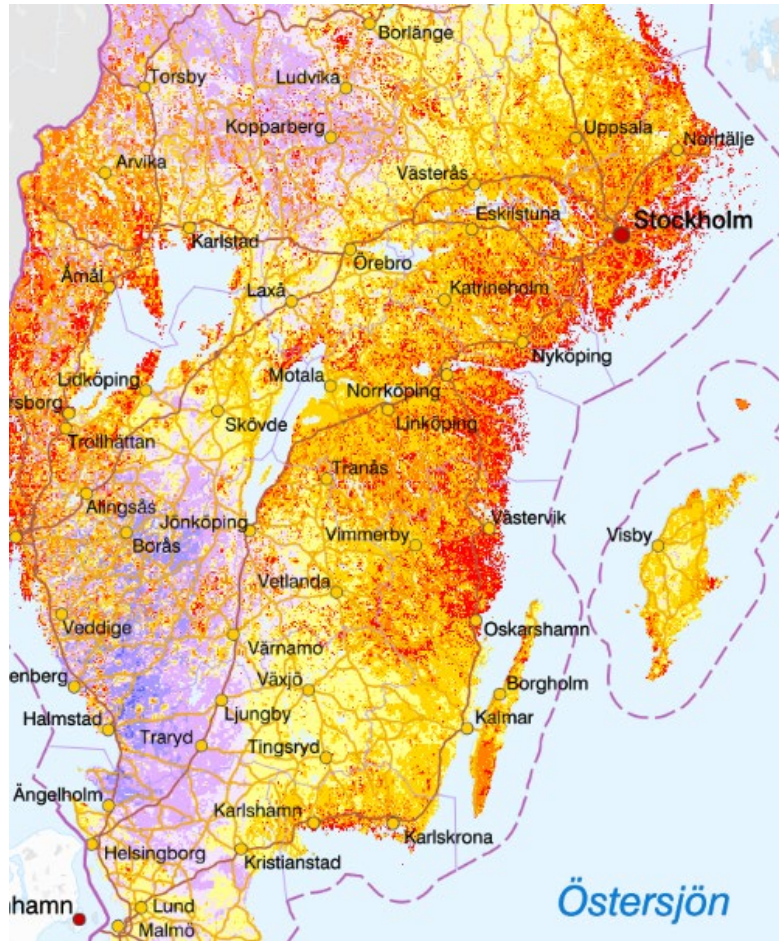
Kartvisare för grundvatten

- Rapporter med mer information (lokal/regionalkarterade)
- Genomsläpplighet/sårbarhetskarta

Grundvattentillgång

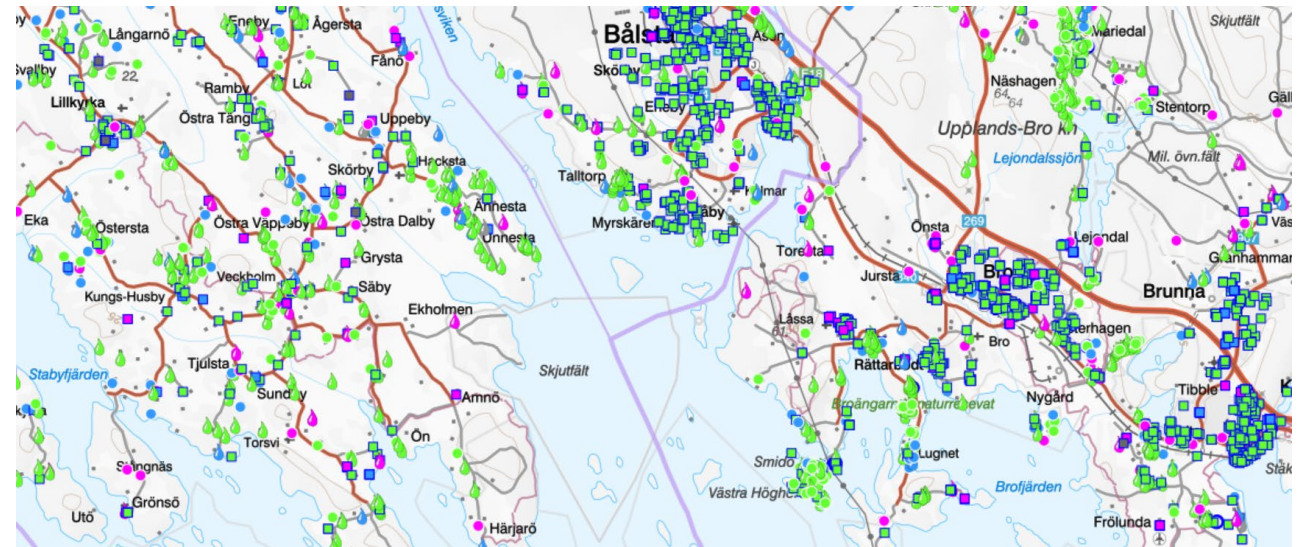
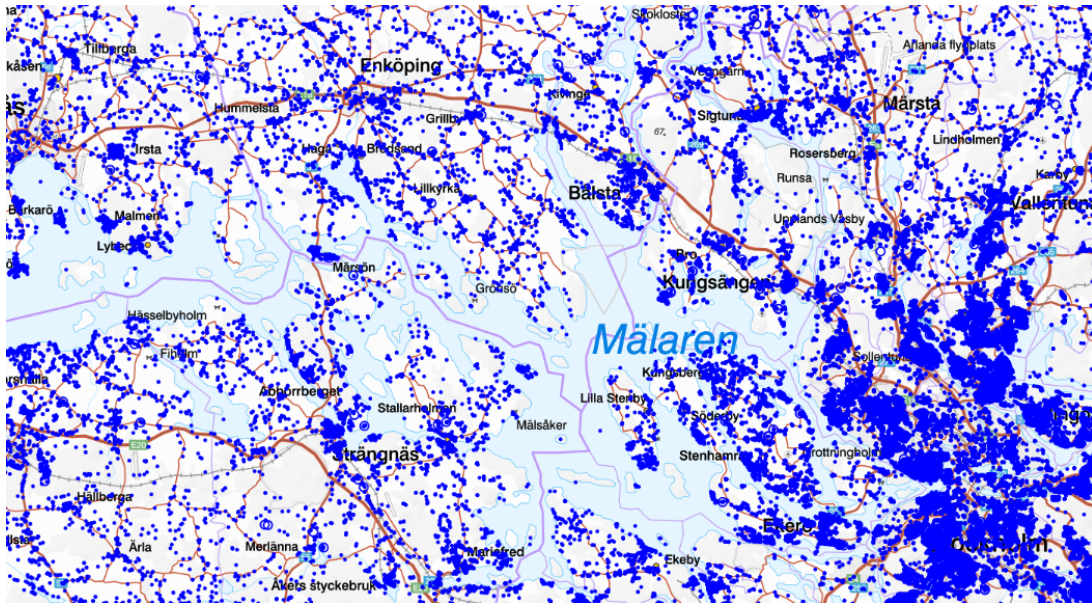
Grundvattentillgång i små magasin (medel l/dygn/ha)

<https://www.sgu.se/produkter/kartor/kartvisaren/grundvattenkartvisare/grundvattentillgang-i-sma-magasin/>

Brunnsarkivet

- 750 000 brunnar registrerade
- Start 1974
- Dricksvatten och energibrunnar
- Lagkrav för brunnborrare
- Allmänhet kan lägga in sedan 2019 (2000 st)

<https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-brunnar.html>

Kartvisare

SGUs Kartvisare

- Jordartskartor
- Jorddjup
- Källor
- Bergartskemi
- etc (ca 45 kartor)

Information

<u>Start</u>	Produkter	Grundvatten

Start / Grundvatten

Grundvattennivåer	+
Brunnar och dricksvatten	+
Vattentäktsarkivet	
Vattenförvaltning	+
Miljöövervakning av grundvatten	+
Trender i grundvattenkemi	+
Vattenskyddsområden	+
Bedömningsgrunder för grundvatten	
Inmatning av grundvattenuppgifter	
Klimatanpassning grundvatten	+

Stöd vid översiktsplanering

<https://www.sgu.se/anvandarstod-for-geologiska-fragor/geologi-i-oversiktsplanering/>

Geologi i översiktsplanering

Den här handledningen är till dig som arbetar med översiktsplaner. Här hittar du geologisk information som på olika sätt har påverkan för fysisk planering. Handledningen utvecklas utifrån insamlade synpunkter från användare.

> Om handledningen

Det här är en handledning som tar upp områden i översiktsplanen där det är lämpligt att använda geologiska kunskapsunderlag.

> Allmänna intressen

Allmänna intressen är en central del i kommunernas översiktsplanering och kan vara kopplade till geologiska förutsättningar.

> Mellankommunala intressen

Två mellankommunala förhållanden där geologiska förutsättningar är av betydelse är dricksvattenförsörjning och materialförsörjning.

> Klimatanpassning och risker

I arbete med klimatanpassning och vid bedömning av risker för ras, skred och erosion är geologiska underlag en viktig del.

> Byggnad och infrastruktur

Mark- och vattenförhållandena har mycket stor betydelse för möjligheter till och konsekvenser av ny bebyggelse och infrastruktur.

> Natur- och kulturvärden

Geologi är en grundläggande del i landskapet och bygger upp förutsättningar för biologisk mångfald och markanvändning.

> Riksintressen

SGU pekar ut riksintressen för värdefulla ämnen eller material enligt miljöbalken kapitel 3, 7 § andra stycket.

> Miljö kvalitetsnormer för grundvatten

Hur mark- och vattenområden används kan ha stor betydelse för grundvattnets kvalitet och kvantitet. Kommunerna har en viktig roll vid samhällsplaneringen för att skapa förutsättningar att värdefulla grundvattenresurser används och hanteras på rätt sätt och därmed uppnå beslutade miljö kvalitetsnormer.

> Kust och hav

För att kunna väga olika intressen och uppnå en hållbar förvaltning av kust och hav behövs ett regionalt helhetsperspektiv.

Våtmarker

Användarstöd / Geologisk handledning

Användarstöd för geologiska frågor / Geologisk handledning för våtmarksåtgärder

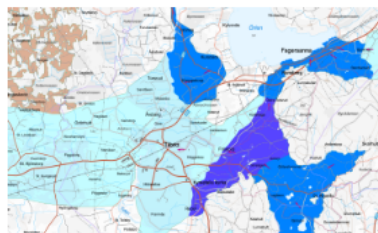
Geologisk handledning för våtmarksåtgärder

Den här handledningen är till dig som arbetar med våtmarksåtgärder. Den riktar sig i synnerhet mot LONA-projekt (Naturvårdsverkets Lokala Naturvårdsprojekt) med fokus att anlägga nya eller restaurera befintliga våtmarker.

> Om handledningen

En våtmarksåtgärd kan gynna miljö och natur på många sätt. Denna handledning beskriver geologins roll och betydelse vid restaurering och anläggning av våtmark.

> Kartor och andra underlag

Här beskrivs exempel på kartor och andra underlag som kan utgöra ett stöd i arbetet med våtmarksåtgärder.

> Allmänt om våtmarker och våtmarksåtgärder

Våtmarker utgör en betydande del av Sveriges landyta. Här ges en kort allmän översikt om våtmarker och våtmarksåtgärder. Vi hänvisar till andra källor för fördjupad läsning.

> Grundvattenövervakning i samband med våtmarksåtgärder

Här ges en översiktlig beskrivning av hur man lägger upp arbetet kring övervakning av grundvattennivåer i samband med en våtmarksåtgärd.

> Att bedöma våtmarksåtgärders effekter

Hur utvärderar man en våtmarksåtgärds potential att stärka vattenförsörjningen och minska klimatpåverkan? Här ges stöd i resonemang och beskrivning av användbara underlag.

> Våtmarksåtgärders påverkan på grundvatten

Detta avsnitt beskriver hur grundvattennivåerna i omgivningen kan påverkas av en våtmarksåtgärd, och hur åtgärden kan anpassas för att minimera risken för oönskade effekter.

<https://www.sgu.se/anvandarstod-for-geologiska-fragor/geologisk-handledning-for-vatmarksatgarder/141>

Våtmarker

Geologins betydelse vid våtmarksåtgärder

— Sätt att stärka tillgången på grundvatten

Magdalena Thorsbrink, Gustav Sohlenius, Marina Becher,
Paulina Bastviken, Lina Nolin Nyström & David Eveborn

september 2019

SGU-rapport 2019:15

SGU Sveriges
geologiska
undersökning

<https://resource.sgu.se/produkter/sgurapp/s1915-rapport.pdf>

Grundvatten i förändrat klimat

<https://www.sgu.se/grundvatten/klimatanpassning-grundvatten/>

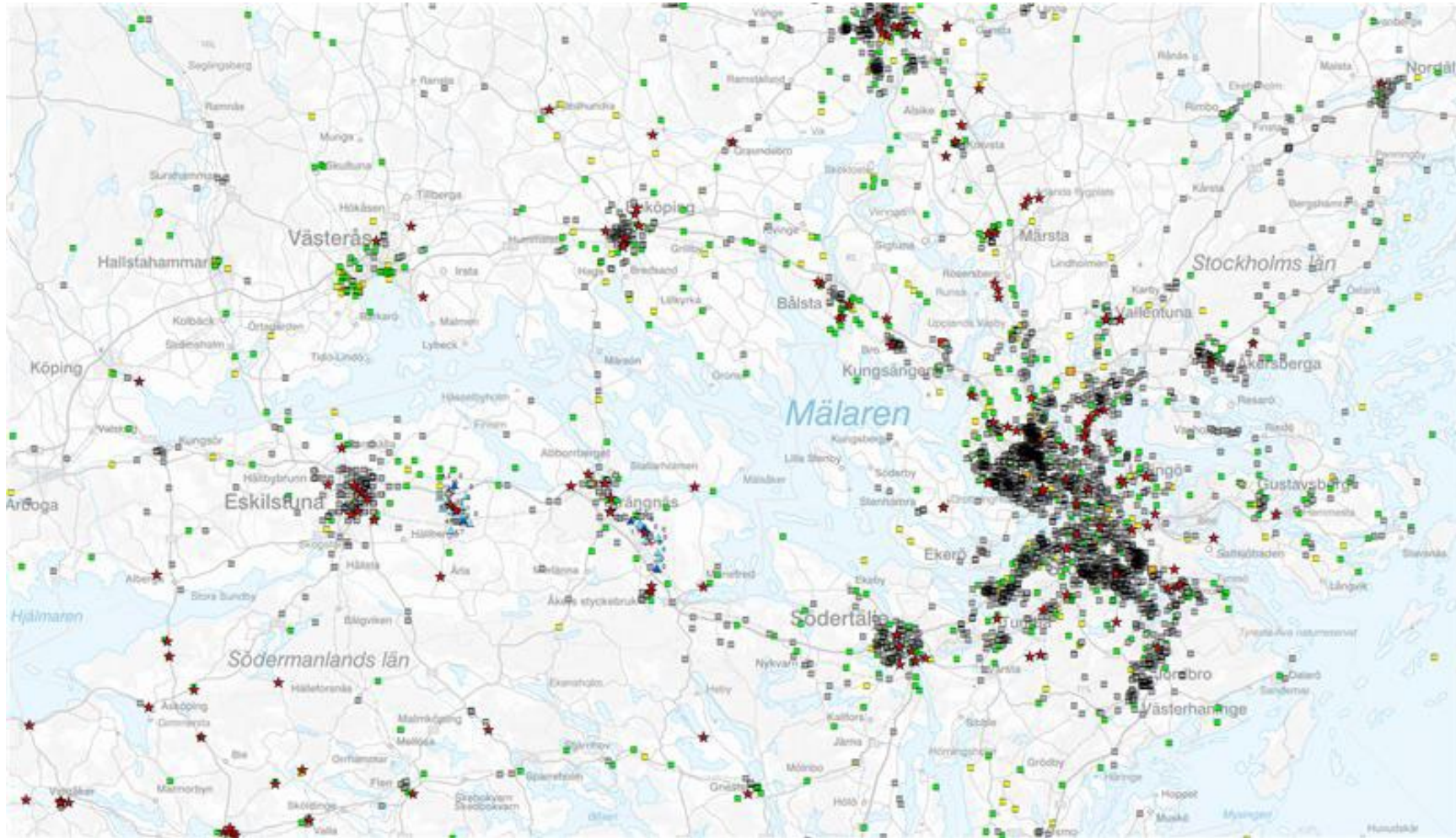
Torka och vattenbrist

- EU (Ad hoc grupp för torka och vattenbrist)
- EU <https://www.eea.europa.eu/highlights/water-stress-is-a-major/>
- EU satellitdata <https://www.copernicus.eu/sv>
- FN <https://www.unwater.org/water-facts/water-scarcity>
- WHO <https://www.worldwildlife.org/threats/water-scarcity>

PFAS

https://www.norrvatten.se/globalassets/documents/2022-05-pfas_massbalans_malaren-gorvaln.pdf

<https://publications.slu.se/?file=publ/show&id=110351>

Reviderade föreskrifter vattenförvaltning

Sveriges geologiska undersöknings föreskrifter om kartläggning och analys, SGU-FS 2013:1

=

Sveriges geologiska undersöknings föreskrifter om kartläggning, riskbedömning och klassificering av status, SGU-FS 2023:1

Sveriges geologiska undersöknings föreskrifter om miljökvalitetsnormer och statusklassificering för grundvatten, SGU-FS 2013:2

=

Sveriges geologiska undersöknings föreskrifter om miljökvalitetsnormer, SGU-FS 2023:2

Reviderade föreskrifter vattenförvaltning

Följa miljöbalken, EU-domar och ändrade praxis

Tydligare arbetsprocess

Redovisningskrav förtydligas

Nya generella tröskelvärden

Riktas till Vattenmyndigheterna, men LST kommer bli berörda

Verksamhetsutövare vid tillståndsansökningar (indirekt)

Nya ämnen och ändrade halter på generella tröskelvärdeslistan

Nya ämnen

- **PFAS summa av 24**
  - **Läkemedel**
  - **Fler organiska ämnen:**
    - bisfenol A
    - diethylhexylftalat
    - några halogenerade lösningsmedel
    - några PAH
    - några petroleumkolväten
  - **Zink**
- Förslag
grundvattendirektivet

Sänkta halter:

- **Ammonium, arsenik, bly, kadmium och krom** (pga nya dricksvattengränser)
- **Koppar och kvicksilver** (pga att riktvärdena legat mycket över de naturliga bakgrundshalterna och samtidigt långt över ytvattengränsvärdena)

Reviderade föreskrifter

Nya generella tröskelvärden

Förorenande ämnen och indikatorer	CAS-nummer	Enhet	Generellt tröskel-värde
OORGANISKA ÄMNEN OCH INDIKATORER			
Metaller och halvmetaller			
Arsenik	7440382	µg/l	5
Bly	7439921	µg/l	5
Kadmium	7440439	µg/l	0,5
Koppar	7440508	µg/l	500
Krom	7440473	µg/l	25

Förorenande ämnen och indikatorer	CAS-nummer	Enhet	Generellt tröskel- värde
Kvicksilver	7439976	µg/l	0,5
Nickel	7440020	µg/l	20
Zink	7440666	µg/l	500
Övriga oorganiska ämnen och indikatorer			
Ammonium	14798039	mg/l	0,5
Fosfat	14265442	mg/l	0,6
Klorid	16887006	mg/l	100
Konduktivitet		mS/m	150
Nitrat	14797558	mg/l	50
Nitrit	14797650	mg/l	0,5
Sulfat	14808798	mg/l	100
ORGANISKA ÄMNEN			
Bekämpningsmedel			
Aktiva ämnen i bekämpningsmedel inkl. meta boliter, nedbrytnings och reaktionsprodukter, enskilt ämne*		µg/l	0,1
Aktiva ämnen i bekämpningsmedel inkl. meta boliter, nedbrytnings och reaktionsprodukter, totalhalt*		µg/l	0,5
Halogenerade lösningsmedel och industrikemikalier			
1,2Dikloreten	2034581	µg/l	3
1,2Dikloreten, summa av isomerer cis-1,2-Dikloreten trans-1,2-Dikloreten	540590 156592 156605	µg/l	50
Diklormetan	75092	µg/l	5
Tetraklormetan (koltetraklorid)	56235	µg/l	5
Trihalometaner, summa av 4 Kloroform Bromoform Dibromklormetan Bromdiklormetan	67663 75252 124481 75274	µg/l	100
Triklloreten och tetrakloreten, summa	79016, 127184	µg/l	10
Vinylklorid	75014	µg/l	0,5
Läkemedel			
Farmakologiskt aktiva substanser inkl. meta boliter och nedbrytningsprodukter, totalhalt**		µg/l	0,25
Karbamazepin	298464	µg/l	0,25
Sulfametoxazol	723466	µg/l	0,01

Förorenande ämnen och indikatorer		CAS-nummer	Enhet	Generellt tröskel-värde
Petroleumkolväten				
Alifatiska kolväten, summa >C5C35			µg/l	100
Bensen		71432	µg/l	1
Toluen		108883	µg/l	40
Polycykliska aromatiska kolväten (PAH)				
Benso[a]pyren		50328	µg/l	0,01
PAH, summa av 3 med låg molekylvikt			µg/l	10
Naftalen Acenaften	91203			
Acenaftilen	83329			
	208968			
PAH, summa av 5 med medelhög molekylvikt			µg/l	2
Fluoren Fenantren	86737			
Antracen Fluoranten	85018			
Pyren	120127			
	206440			
	129000			
PAH, summa av 4 med hög molekylvikt			µg/l	0,1
Benso[b]fluoranten Benso[k]fluoranten	205992			
Benso[ghi]perylene	207089			
Indeno[1,2,3-cd]pyren	191242			
	193395			
Poly- och perfluorerade ämnen (PFAS)				
PFAS, summa av 24 (viktad)***	Toxicitets faktor		ng/l (PFOA ekviva lenter)	4,4
Perfluorhexansulfonsyra (PFHxS)	0,6	355464		
Perfluoroktansulfonsyra (PFOS)	2	1763231		
Perfluoroktansyra (PFOA)	1	335671		
Perfluornonansyra (PFNA)	10	375951		
Perfluorbutansulfonsyra (PFBS)	0,001	375735		
Perfluorhexansyra (PFHxA)	0,01	307244		
Perfluorbutansyra (PFBA)	0,05	375224		
Perfluorpentansyra (PFPeA/PFPA)	0,03	2706903		
Perfluorpentansulfonsyra (PFPeS/PFPS)	0,3005	2706914		
Perfluordekansyra (PFDA)	7	335762		
Perfluordodekansyra (PFDoDA/PFDoA)	3	307551		

Förorenande ämnen och indikatorer		CAS-nummer	Enhet	Generell t tröskel-värde
Perfluorundekansyra (PFUnDA/PFUnA)	4	2058948		
Perfluorheptansyra (PFHpA)	0,505	375859		
Perfluortridekansyra (PFTrDA)	1,65	72629948		
Perfluorheptansulfonsyra (PFHpS)	1,3	375928		
Perfluordekansulfonsyra (PFDS)	2	335773		
Perfluortetradekansyra (PFTeDA)	0,3	376067		
Perfluorhexadecansyra (PFHxDA)	0,02	67905195		
Perfluoroktadecansyra (PFODA)	0,02	16517116		
Ammoniumperfluor(2-metyl- 3-oxahexanoat) (HFPO-DA/Gen X)	0,06	62037803		
Propionsyra/ammoniu m 2,2,3-trifluor-3-(1,1,2,2,3,3-hexafluor-3-(trifluormetoxi) propoxi)propanoat (ADONA)	0,03	958445448		
Fluortelomer 6:2-alkohol (6:2 FTOH)	0,02	647427		
Fluortelomer 8:2-alkohol (8:2 FTOH)	0,04	678397		
Ättiksyra/2,2-difluor-2-((2,2,4,5- tetrafluor-5-(trifluormetoxi)- 1,3-dioxolan-4-yl)oxi)- (C6O4)	0,06	1190931419		
Övriga organiska föreningar				
Bisfenol A		80057	µg/l	2,5
Diethylhexylftalat (DEHP)		117817	µg/l	6

Innehåll i tillståndsansökan

Checklistor

- Påverkan på grundvattenförekomst <https://www.sgu.se/grundvatten/vattenforvaltning/checklista-paverkan-grundvattenforekomst/>
- Tillstånd till vattenuttag <https://www.sgu.se/grundvatten/vattenskyddsomraden/remisser-till-sgu-om-grundvattentakter/>
- Tillstånd till bergtäkt <https://www.sgu.se/samhallsplanering/bergmaterial-for-byggande/stod-vid-ansokan-om-grus-och-bergtakter/checklista-for-bergtakter/>
- Tillstånd till grustäkt <https://www.sgu.se/samhallsplanering/bergmaterial-for-byggande/stod-vid-ansokan-om-grus-och-bergtakter/checklista-for-grustakter/>

Kan användas även vid planering, ÖP och DP

Innehåll checklistor

- Området, både lokalt och i större perspektiv (geologiskt och skyddsvärde)
- Nuvarande verksamhet/markanvändning
- Planerad verksamhet, både i normalfall och i worst case
- Skyddsåtgärder
- Kontroll av verksamheten

Hur kan vattenorganisationer jobba med grundvatten?

- Fylla på brunnarsarkivet

Fylla på brunnarsarkivet

- Räddningstjänsten får lättare att skydda din brunn vid ett utsläpp eller annan miljöolycka.
- Andra som vill borra efter vatten eller värme i området har större möjlighet att ta se och ta hänsyn till din brunn.
- Kommunen kan se din brunn när de tar fram planer för ett område.

Genom att registrera din brunn bidrar du också till att vi alla gemensamt får bättre kunskap om grundvatten. När du gör kemianalyser på ditt brunnsvatten kan du välja att låta SGU ta del av analysresultaten. På så sätt bidrar du till ytterligare kunskap.

[Brunnsinventering \(sgu.se\)](https://www.sgu.se/brunnarsarkivet)

[Databasen brunnar \(sgu.se\)](https://www.sgu.se/brunnarsarkivet)

Hur kan vattenorganisationer jobba med grundvatten?

Övervakning

- Kemi
- Kvantitet/nivåer

Tidiga varningar!

Hur kan vattenorganisationer jobba med grundvatten?

Planering för klimatförändringar/vattenbrist/översvämning

Nuvarande
vattenanvändning
Gemensam prioritering
Vattenskyddsområden
Tillstånd till vattenuttag

Tack för att ni lyssnat!

